

نقش رصدخانه رفاه ایرانیان در هدفمندکردن سیاست های حمایتی

راه اندازی شد تا مشخص کند یک فرد چقدر امکانات در دسترس دارد و بودجه باید به کدام سمت برود. در این رصدخانه وضعیت محیطی و جغرافیایی افراد نیز بررسی خواهد شد. مطالعه معیشت در پایگاه رفاه ایرانیان و موقعیت جغرافیایی و بهره‌مندی افراد از امکانات در پایگاه بهره‌مندی صورت می‌گیرد. با تلفیق این دو می‌توان نتیجه گرفت میزان عدالت و رفاه در سطح جامعه به چه اندازه اجرایی شده است.

به حساب سه سال متوالی، مانده حساب سه سال متوالی، تراکنش ماهانه پایا دو سال متوالی، تراکنش سانتا دو سال متوالی، تراکنش ماهانه کارت به کارت دو سال متوالی، ارزش خودرو، حقوق و دستمزد، تسهیلات دریافتی از بانک‌ها و هزینه‌های درمان خانوار از شاخص‌های اصلی برای ارزیابی داده‌ها برای تعیین وسع و اعمال آن بوده است.

تعدیل دهک‌های درآمدی

در آزمون وسع به اجرا درآمده در دی‌ماه سال گذشته، برای نخستین‌بار در راستای تعدیل دهک‌های درآمدی به نفع گروه‌های آسیب‌پذیر، شاخص‌های غیر اقتصادی نیز لحاظ شد. بعد خانوار، جنسیت سرپرست خانوار، عضو معلول در خانوار، عضو دارای بیماری خاص و پرهزینه در خانوار، تعداد افراد واقع در سن کار در خانوار و عضو نهادهای حمایتی از شاخص‌های غیر اقتصادی بودند که در آزمون وسع به عمل آمد تا براساس آن خانوارهای نیازمند، کم‌درآمد و آسیب‌پذیر اقتصادی با جابه‌جایی در دهک‌ها درآمدی، در دهک واقعی خود قرار گیرند. برای آن‌که تحلیل، دقت و عدالت در رصد داده‌ها و تعیین آزمون وسع صورت بگیرد، وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی دهک‌های درآمدی را بعد خانواری را خارج و به‌صورت تفری دهک‌بندی کرد تا از این طریق فاصله دهک‌ها سادده شوند. در گام بعدی، دهک‌های درآمدی به‌صورت صدک دسته‌بندی شدند تا تحلیل بین دهک‌ها کلی نباشد و خیلی ریزتر و دقیق‌تر مورد بررسی قرار گیرند. از این‌رو هر دهک درآمدی تبدیل به ۱۰ قسمت و به عبارتی صدک شد.

دی‌ماه سال گذشته، در نخستین مرحله از اجرای طرح آزمون وسع با استفاده از به‌روزرسانی داده‌ها، ۶۰ هزار خانوار جدید به جمع یارانه‌گیران اضافه شدند و یارانه نقدی ۶۰ هزار خانوار پردرآمد که جمعیتی بالغ بر ۱۶۱ هزار نفر شامل می‌شد، نیز قطع شد. ۱۶۱ هزار نفر از صدک ۹۹ و ۱۰۰ جامعه که بالاترین وضعیت اقتصادی و اجتماعی را داشتند، مشمول یارانه نشدند. از ۱۶۱ هزار نفری که در دی‌ماه براساس آزمون وسع یارانه نقدی آن‌ها قطع شد، ۹۲ درصد سرپرست و ۷۶ درصد دارای خودرو بوده‌اند.

بی‌تردید یکی از عوامل اثرگذار بر گسترش عدالت اجتماعی، بازتوزیع عادلانه ثروت به‌وسیله حمایت از دهک‌های کم‌درآمد و دریافت مالیات از اقشار پردرآمد است. این امر محقق نمی‌شود مگر آنکه کشور حکمرانی داده‌محور داشته باشد. به همین دلیل است که در دولت سیزدهم رصدخانه ملی رفاه ایرانیان ایجاد شده است.

اجرای طرح کالبرگ الکترونیک چه نتایجی داشت

از کاهش تورم تا رشد سرانه مصرف کالری

فناورانه در قالب داده‌های رفاه ایرانیان و در بستر شبکه ملی اعتبار با استفاده از توان هوش مصنوعی برای نخستین‌بار اجرایی شد. طرح کالبرگ الکترونیک با موفقیت هم‌اکنون در حال اجراست. بر این اساس، شرکت خدمات فناوری اطلاعات رفاه ایرانیان که یکی از شرکت‌های زیرمجموعه وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی است به‌عنوان مسئول اجرایی طرح کالبرگ الکترونیک در کشور اقدام کرد. در همین زمینه تمامی خدمات رفاهی و حمایتی دولت در بستر پلتفرم‌های مختلف به‌ویژه شبکه ملی اعتبار به دهک‌های مختلف عرضه می‌شد.

ضعف‌های زیادی داشته، اما می‌تواند اقتصاد کشور و کمک به معیشت مردم تأثیرگذار باشد. در دولت‌های گذشته هم بحث یارانه نقدی مطرح بوده، اما کارایی آن کم شده بود. در دولت سیزدهم تبدیل یارانه به کالبرگ الکترونیک مورد استقبال اقشار مختلف جامعه به‌ویژه خانوارهای دهک‌های اول تا هفتم قرار گرفت. به نظر می‌رسد این طرح برخلاف دولت گذشته که در سال ۱۳۹۲ مبادرت به ارائه بسته‌های غذایی کرد و باعث حقارت مردم با ایجاد صف‌های طولانی شد، تفاوت داشته باشد. حاج‌اسماعیلی گفت: «یکی از بزرگ‌ترین دستاوردهای دولت سیزدهم که برای کشور افتخار در پی داشت و درس بزرگی نیز به دولت‌های گذشته داد، این بود که طرح کالبرگ الکترونیک در بستر یک شبکه ملی ارائه می‌شود. «زی‌پرساخت اعتباری» مسئله اصلی و مهمی است که به‌عنوان شاه کلید «طرح کالبرگ الکترونیک» مطرح بوده و آن را از همه طرح‌های مشابه متمایز کرده است. همان‌طور که می‌دانید یکی از مؤلفه‌های خرید در بازارهای جهانی خرید اعتباری است؛ مثل مستر کارت یا ویزا کارت. بدین معنا مردم به‌عنوان مصرف‌کننده نهایی، می‌توانند با استفاده از کارت‌های بانکی خود یک ماه زودتر از هر فروشگاه یا سوپرمارکتی با اعتبار یارانه خود، کالای مورد نظر را که در لیست اقلام یارانه‌ای قرار دارد، خریداری کنند چرا که دولت اعتبار آن‌ها را تضمین کرده است.»

همچون عدالت توزیعی در سلامت غذایی و تغذیه‌ای خانواده‌هاست. اجرای این طرح‌ها نه‌تنها منجر به کاهش آسیب‌های اجتماعی و اقتصادی شده، بلکه رضایتمندی و همراهی با سیاست‌های اقتصادی دولت را نیز به دنبال داشته است.

توازن در سیاست‌های حمایتی

حمید حاج‌اسماعیلی، کارشناس حوزه کارگری براین اعقاد است که هدفمند کردن سیاست‌های حمایتی و دادن اطلاعات درست مدیریتی و تیم اقتصادی او زحمت‌هایی پایگاه رفاه ایرانیان، عملاً موجب کاهش نرخ تورم کالاهای خوراکی شده است. از این‌رو هرچه نظارت در پرداخت یارانه‌ها بیشتر باشد و گروه‌های ضعیف دریافت‌کننده این نوع حمایت‌های کالبرگی با مشوق‌های مختلف روبه‌رو شوند، شاهد تقویت معیشت اقشار مختلف جامعه به‌ویژه اقتصاد خانوار خواهیم بود.

طبق گفته او، طرح یارانه نقدی در این دولت ارتقا پیدا کرد و شهید آیت‌الله رئیسی و تیم اقتصادی او زحمت‌هایی برای این طرح کشیدند که به ثمر نشستن آن را پدید آورد. این طرح خوبی است که می‌تواند با شیوه‌های نوین و مدرن‌تر ادامه پیدا کند. باید با رفع نواقص این طرح و اعمال سیاست‌های تشویقی، سهم کالبرگ را در سبد غذایی خانوارها افزایش داد. هرچند پرداخت یارانه نقدی

راه‌اندازی رصدخانه رفاه ایرانیان با گذشت بیش از یک دهه، اصلی‌ترین هدف دولت سیزدهم را (که همان توزیع عادلانه ثروت در بین دهک‌های درآمدی جامعه ۸۷ میلیونی ایران) محقق کرد. رصدخانه رفاه ایرانیان در پی تکلیف قانونی درخصوص ایجاد پنجره واحد برای بررسی معیشت کل مردم، به عنوان بزرگ‌ترین و مؤثرترین پایگاه برای تحلیل معیشت ایرانیان در ۳۰ اردیبهشت‌ماه

گزارش

رصدخانه ملی رفاه ایرانیان بر پایه رصد نظام‌مند و مستمر شرایط و مسائل مربوط به رفاه همه افراد و خانوارها در پهنه جغرافیایی کشور راه‌اندازی شده است. این رصدخانه در راستای سیاست، برنامه، تصمیم‌گیری و اجرای «کارآمد و مبتنی بر شواهد»، حمایت از خانوارها را در دستور کار قرار داده تا با ارائه تصویری روشن از وضعیت رفاهی کشور با پلتفرم کاملی از داده‌ها و اطلاعات رفاهی برای کاهش فقر، بی‌عدالتی و نابرابری در حوزه رفاه و اشتراک داده‌ها و آمار با سازمان‌های دیگر در راستای فقرزدایی گام بردارد.

از اهداف اصلی این پایگاه توسعه عدالت اجتماعی، توسعه حکمرانی داده‌محور از طریق داده‌های ثبتی و متقن، مشاهده وضعیت کلان رفاهی و اقتصادی کشور و تحلیل شرایط، بازتوزیع عادلانه ثروت از طریق حمایت گروه‌های کم‌درآمد و دریافت مالیات از گروه‌های پردرآمد، صرفه‌جویی در منابع مالی دولت از طریق هدفمند کردن سیاست‌های حمایتی و ارزیابی اثربخشی سیاست‌های رفاهی و تحول در ارائه خدمات حمایتی است.

روایتی از تاریخ پایگاه رفاه ایرانیان

براساس اطلاعات و بررسی‌های صورت گرفته، سامانه پایگاه اطلاعات رفاه ایرانیان تا قبل از دولت سیزدهم و تا آن زمان به‌روزرسانی نشده و برخلاف وعده‌های داده شده از سوی مسئولان وقت این وزارتخانه اقدامی صورت نگرفته بود. روایت‌های آماری حکایت از آن دارند که پایگاه اطلاعات رفاه ایرانیان از سال ۹۸ تا اواسط نیمه اول سال گذشته به‌روزرسانی نشد تا همین امر باعث اختلال در روند مشمولان یارانه نقدی و دیگر حمایت‌های اجتماعی شود. وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی متولی امر دهک‌بندی و رتبه‌بندی خانوارهای کشور است و دستگاه‌های مختلف ازجمله کمیته امداد امام(ره)، سازمان بهزیستی کشور، بنیاد شهید و امور ایثارگران و سازمان بیمه سلامت ایران بر پایه اطلاعات دهک‌بندی این وزارت به ارائه خدمات حمایتی به جامعه هدف می‌پردازند. بنابراین در راستای تحقق عدالت اجتماعی، جلوگیری از هدررفت منابع مالی، حمایت از اقشار آسیب‌پذیر و دهک‌های کم‌درآمد، به‌روزرسانی اطلاعات و اعمال داده و ارائه آن به دستگاه‌های مختلف در برنامه سالانه

گزارش

حمایت از معیشت مردم به‌ویژه خانواده‌های محروم و کم‌درآمد، به عنوان یکی از سیاست‌های دولت در قالب طرح‌های سه‌گانه کالبرگ الکترونیک، ارتقای امنیت غذایی کودکان و مادران شیرده و باردار در ذیل شبکه ملی رفاه ایرانیان و با استفاده از پایش داده‌های پایگاه رفاه ایرانیان اجرایی شد. این طرح‌ها در راستای حذف تورم از سفره‌های مردم، ارتقای امنیت غذایی و بهبود سوءتغذیه، کاهش بیماری‌ها و مرگ‌ومیر مادران و کودکان زیر پنج سال به اجرا درآمد که مورد استقبال بسیاری از خانواده‌ها قرار گرفت. طرح‌های مذکور، با استفاده از روش‌های

حمیدرضا جیهانی، کارشناس اقتصادی درباره اثرگذاری این نوع طرح‌ها در قالب پایگاه رفاه ایرانیان گفته که دولت شهید جمهور با اصلاحات ساختاری و بلندمدت برای رفع فقر و بی‌عدالتی نسبت به رسیدگی به فقر اقدام‌های خوبی برداشت. به همین خاطر اجرای طرح‌های مختلف و متنوع حمایتی و معیشتی یکی از سیاست‌های اقتصادی دولت‌ها به‌ویژه دولت سیزدهم برای برقراری عدالت اقتصادی و اجتماعی در جامعه و حمایت از تولیدکنندگان و مصرف‌کنندگان محسوب می‌شود که بازتاب‌های خوبی در جامعه داشته است. طرح‌های حمایتی نه‌تنها به میزان رفاه اقتصادی خانوارها کمک کرده و باعث کم‌شدن فاصله طبقاتی می‌شود، بلکه در کنترل و مدیریت نرخ تورم نیز تأثیرگذار است. در گذشته یارانه به صورت نقدی پرداخت می‌شد که اکنون با اجرای طرح کالبرگ الکترونیک این شرایط فراهم شد تا بستر خوبی برای حمایت‌های غیرنقدی در بستر شبکه ملی اعتبار (کالبرگ) فراهم آید. همچنین مردم این حق را داشتند که به‌صورت اختیاری بین یارانه نقدی و کالبرگ یکی را انتخاب کنند. در قالب این طرح مردم برای خرید اقلام کالایی می‌توانند آزادانه و به سلیقه خود هر نشان تجاری را انتخاب و خریداری کنند. ضمن اینکه با سیاست‌های تشویقی و حمایتی، قدرت خرید مردم به‌ویژه خانوارهای نیازمند افزایش پیدا کرده و طبق گزارش‌های

یادداشت

اتاق شیشه‌ای برای گسترش عدالت اجتماعی

دولت شهید رئیسی با اصلاحات ساختاری و بلندمدت برای رفع فقر و بی‌عدالتی جهت رسیدگی به فقر اقدام‌های خوبی برداشت. از این‌رو اجرای طرح‌های مختلف و متنوع حمایتی و معیشتی یکی از سیاست‌های اقتصادی دولت‌ها به‌ویژه دولت سیزدهم برای برقراری عدالت اقتصادی و اجتماعی در جامعه و حمایت از تولیدکنندگان و مصرف‌کنندگان محسوب می‌شود که بازتاب‌های خوبی در جامعه داشته است. طرح‌های حمایتی نه‌تنها به میزان رفاه اقتصادی خانوارها کمک کرده و باعث کم‌شدن فاصله طبقاتی شده، بلکه در کنترل و مدیریت نرخ تورم نیز تأثیرگذار است. ضرورت ایجاد پایگاه اطلاعات رفاه ایرانیان، که نقش بسیار مهمی در سیاست‌گذاری و اجرای طرح‌های رفاهی و یارانه‌ای دولت داشته و خواهد داشت، در مقطع زمانی فعلی بیش‌از پیش احساس شد. این پایگاه طی سال‌های اخیر تلاش کرده با تجمیع بانک‌های اطلاعاتی گوناگون وضعیت اقتصادی و اجتماعی افراد و خانوارهای کشور را بررسی و تحلیل کند. سرانجام به‌صورت رسمی در قالب رصدخانه رفاه ایرانیان که به‌عنوان یک اتاق شیشه‌ای عمل خواهد کرد در ۳۰ اردیبهشت‌ماه امسال به‌صورت رسمی راه‌اندازی شد. هدف اصلی پایگاه مذکور توسعه عدالت اجتماعی، توسعه حکمرانی داده‌محور از طریق داده‌های ثبتی و متقن، مشاهده وضعیت کلان رفاهی و اقتصادی کشور و تحلیل شرایط، بازتوزیع عادلانه ثروت از طریق حمایت گروه‌های کم‌درآمد و دریافت مالیات از گروه‌های پردرآمد، صرفه‌جویی در منابع مالی دولت از طریق هدفمند کردن سیاست‌های حمایتی و ارزیابی اثربخشی سیاست‌های رفاهی و تحول در ارائه خدمات حمایتی است.

سامانه‌هایی که در بستر این رصدخانه ایجاد شده‌اند، نقش هدایت‌گری در راستای بازتوزیع عادلانه ثروت و هدفمند کردن سیاست‌های حمایتی را برعهده دارند. نمونه بارز این گزاره تعریف شده ذیل این پایگاه که می‌تواند خدمات‌رسانی به مردم را آسان کند شامل کالبرگ الکترونیک و طرح مادران شیرده است. این پایگاه اطلاعات درآمدی جامعه را به‌روز می‌کند، ضمن اینکه بستر برای اعتراض یافته‌های پایگاه رفاه ایرانیان فراهم می‌شود و قابلیت دسترسی آسانی دارد.

در یک دهه گذشته سرانه مصرف غذایی در دهک‌های درآمدی با افت قابل توجهی مواجه شده بود. موضوعی که فائو چندنی پیش (سازمان غذا و کشاورزی ملل متحد) نیز در گزارش خود به آن اشاره کرد و اوج سوءتغذیه در بین خانوارهای ایران را بین سال‌های ۱۳۹۷ تا ۱۳۹۹ اعلام کرد. از این‌رو دولت سیزدهم با رویکرد افزایش سلامت تغذیه‌ای و ریشه‌کن کردن سوءتغذیه در خانوارهای ایرانی، طرح کالبرگ را به‌صورت سراسری اجرایی کرد. دولت درصدد حفظ سبد خانوار با نرخ سال گذشته و جبران افزایش قیمت‌ها بوده است. با اجرای این طرح مواد مغذی مورد نیاز سلاتی مردم تأمین شد که شامل پروتئین‌ها، ویتامین‌ها و ریزمغذی‌ها و استاندارد شده توسط انستیتو تغذیه‌ای ایران بوده است. هدف این است تا مردم تحت هر شرایطی برای استفاده از این سبد گرایش پیدا کنند. دولت مصمم است که در هر شرایط خاص تحریمی و تورمی نیازهای غذایی مردم را تأمین کند. به عبارتی گسترش طرح کالبرگ الکترونیک باعث افزایش قدرت خرید خانوارهای کم‌درآمد و کاهش خط فقر می‌شود. بنابراین دولت سیزدهم، با این اقدام هم ارزش ریالی سبد غذایی را حفظ و ثابت نگه می‌دارد و سرانه تغذیه خانوارها را رشد می‌دهد. از سوی دیگر ارزش یارانه‌ها نیز حفظ خواهد شد. دولت سیزدهم برخلاف دولت‌های گذشته ارزش یارانه نقدی را نیز به‌روز کرد و با این اقدام هم عدالت را افزایش داد و هم اینکه موجب افزایش قدرت خرید مردم شد. موضوعی که در دولت‌های گذشته با وجود جهش‌های تورمی نادیده گرفته شد. اختیار، افزایش تاب‌آوری مردم، امکان دسترسی به همه برندهای غذایی داخلی و خارجی با یارانه موجود، پرداخت مابه‌التفاوت خرید انجام شده از سوی دولت و داشتن یک اعتبار به معنای دارایی در طرح ملی کالبرگ الکترونیک وجود دارد. به هر حال دولت سیزدهم از زمانی که روی کار آمد، موضوع حمایت معیشتی از خانوارها را در دستور کار قرار داد و دغدغه‌مندان به موضوع کم‌کردن فاصله طبقاتی و بی‌عدالتی، از طریق تغییر سیاست‌های نادرست اقتصادی پرداخت. حال با راه‌اندازی سامانه رصدخانه رفاه ایرانیان داده‌های شفاف‌سازی شده و عدالت بیشتر جنبه واقعی به خود می‌گیرد.